

Vint anys

“Dos mesos abans, per l’octubre d’aquell any, Fuster havia escrit: “Que voti ‘sí’ qui vulgui, i que voti ‘no’ qui tingui humor –bon humor, mal humor– de manifestar la seva discrepància. Jo, el dia de la convocatòria penso quedar-me a casa, llegint una novel·la de lladres i serenos i escoltant música de Telemann o romances d’òpera de la senyora Caballé.”

Un dia de primers de desembre del 1978, quan la major part de vostès, senyores i senyors (o els pares i els avis de vostès, segons l’edat), votaren la Constitució Espanyola, un servidor es va passar el matí al segon soterrani de la immensa biblioteca de la universitat de Princeton, New Jersey, on tenia un cubicle de treball, i la vesprada –després de dinar un sandwich, o sàndvitx, i una poma– al meu despatx del departament d’Antropologia. Era un dia de molt de fred, com és habitual tot l’hivern per aquells to-pants, i al gran llac o estany de darrere de casa meua, sòlidament gelat, algun esperit coratjós patinava amb les mans a l’esquena. En el trajecte de casa a la biblioteca, pel mig del parc del campus, els cérvols caminaven mansament deixant petjades profundes en els dos pams de neu. Els meus fills, quan tornaven d’escola, es quedaven a jugar a la porta de casa, acabaven arrebossats de blanc com una croqueta enfarinada i després, abans de deixar-los entrar, calia sacsejar-los enèrgicament si no volíem que ens posaren el terra de l’apartament ple de bassals de neu fosa. En aquell temps, com diu l’Evangeli, el Nostre senyor havia permès que un brevíssim papa de Roma es morira després d’un mes de pontificat i deixara via lliure a un altre papa vingut del fred, que els fidels i el món sencer encara aguanten amb resignació. En aquell temps també, poc més o menys, va permetre Al·là que el profeta Khomeini establira el regne dels cels o del purgatori a l’Iran, després d’enderrocar un petit emperador patètic i cruel. I, com que no tot ha de ser del tot dolent, la Providència enderrocava també el dictador Somoza a Nicaragua i deixava el pobre país en mans d’uns il·luminats que no han estat de molt de profit. Els meus amics americans, del ram que allà es diu “liberal” i que ací en diríem d’esquerres, estaven molt contents amb tot això encara que jo no ho veia tan clar: sempre m’han fet una mica d’angúnia els aiatol·lahs de tota condició, cristians, musulmans o marxistes.

De manera que era un temps, fa ara vint anys, tan optimista i bucòlic com el mateix president que manava on jo vivia, amo d’una granja de cacauets, i que responia al nom de Jimmy Carter: no James ni Jim, sinó Jimmy. Com el d’ara no es diu William sinó

Bill, i a Borrell no li diuen Josep sinó Pepe. Vostès deuen pensar que, amb tot això, aquell dia jo no estava especialment frustrat per no haver pogut complir amb el deure històric de votar la Constitució Espanyola, i si pensen això ho han encertat: no en tenia cap recança, gens ni mica. Si haguera volgut votar, hauria anat al consolat de Nova York, que era ben a prop, o hauria enviat un sobre amb el meu vot. Però si hagués votat, ho hauria fet en blanc. Perfectament en blanc: no amb un *no*, perquè això era com qui diu donar un vot al franquisme vivent i actiu, i dir no a una provatura democràtica i tot això i allò. No amb un *sí*, perquè això hauria estat acceptar una constitució tan *espanyola* com puga ser i haja estat mai tota constitució espanyola d’Espanya, començant per la de Cadis del 1812. I no vol dir que jo li tinga cap mania especial a la constitució vigent, que és discretament correcta i que, en els apartats menys autòctons i menys ideològics, és un paper de fàcil confecció. Jo mateix, amb l’ajuda de dos o tres experts, redactaria una carta més o menys magna i acceptable en una setmana de faena. El problema, justament, està en la ideologia i en l’autoctonisme. Allà on diu, per exemple, que Espanya és l’única nació que tenim, Espanya i no cap altra, i a mi em resulta una mica incòmode passar de les obligacions amb l’estat –complir lleis o pagar impostos– a la lleialtat a la nació. O, també per exemple, on diu que el castellà, i no la llengua del meu poble i país, és l’únic idioma que jo tinc el deure de conèixer. O quan diu que (en el molt hipotètic cas que la major part dels meus compatriotes d’ací volgueren assegurar-se amb un petit estat la pròpia pàtria i nació) l’exèrcit té com a missió garantir la unitat de la nació espanyola una, única i etcètera. Detalls.

Dos mesos abans, per l’octubre d’aquell any, Fuster havia escrit: “Que voti ‘sí’ qui vulgui, i que voti ‘no’ qui tingui humor –bon humor, mal humor– de manifestar la seva discrepància. Jo, el dia de la convocatòria penso quedar-me a casa, llegint una novel·la de lladres i serenos i escoltant música de Telemann o romances d’òpera de la senyora Caballé.” Jo, per fortuna, em vaig estaviar d’haver de triar entre Telemann i les romances d’òpera. Sempre cal agrair-li alguna cosa a la divina providència. O almenys de tant en tant.